

Tuula Hannila-Handelberg

12.6.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntönnä 8.6.2023, HE 5/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 40 §:n muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain 40 §:n muuttamisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

THL seuraa tartuntatautilain tilannetta ja ylläpitää valtakunnallista tartuntatautirekisteriä. Tartuntatautirekisteriin ilmoitetaan vuosittain noin 140 000 tartuntatautitapausta. Rekisterin tietoja hyödynnetään tartuntatautien ehkäisyssä, seurannassa (etenkin tautitapausten tunnistaminen ja tautitapausten määrissä tapahtuvat muutokset), torjunnassa, epidemiaselvityksissä, tilastoinnissa ja tutkimuksessa.

Alueellisesti tartuntatautirekisterin tietoja käytetään alueen oman tartuntatautilanteen seuraamiseksi. Järjestelmä listaa tartuntataudeista vastaavalle lääkärille alueen viimeisimmät tapaukset, jotka lääkäri tarkastettuaan ja täydennettyään kuittaa. Tällä varmistetaan, että kyseisen alueen kaikki tapaukset tulevat huomioiduksi. Tarkastuksen yhteydessä pyritään myös korjaamaan mahdolliset puutteet ja virheet (esimerkiksi henkilötiedoissa tai tartuntatapausta). Edellä mainitut tehtävät ovat määritelty lääkärille tartuntatautilaissa, jonka mukaan tartuntataudeista vastaavan lääkärin on tehtävä esityksiä tietojen korjaamisesta THL:lle vastuualueelleen rekisteröidyistä tautitapauksista laboratorion ja hoitavasta terveydenhuollon toimintayksiköstä hankkimien tietojen perusteella. Esitykset tietojen korjaamisesta tehdään salatun etäkäyttösovelluksen välityksellä.

Tietojen luovutus tartuntatautirekisteristä ennen hyvinvointialueiden muodostumista

THL on luovuttanut tietoja tartuntatautirekisteristä sairaanhoitopiiriin (SHP) sekä terveyskeskuksien (TK) tartuntataudeista vastaaville lääkäreille kunkin oman vastuualueen tartuntatautitapausta koskien salatun etäkäyttöyhteyden välityksellä. Tietojen luovutus toteutetaan etäkäyttöyhteydellä, jotta se olisi mahdollisimman tietoturvallista ja tietojen käsittely voidaan tarvittaessa todentaa (kuka ja milloin tietoja käsitelti). Etäkäyttöön on tarvittu tarkasti määritellyn tarpeeseen perustuva henkilökohtainen käyttö lupa. TK:n vastaava lääkäri on ilmoittanut terveyskeskuksessaan tartuntataudeista vastaavat lääkärit (esimerkiksi sijaistamisen vuoksi tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä on voinut olla useampi), joille käyttöoikeus on myönnetty. Myös SHP-tasolla varsinaisen

Tuula Hannila-Handelberg

12.6.2022

tartuntataudeista vastaavan lääkärin ollessa estynyt esimerkiksi vuosiloman takia on etäkäyttöoikeus ollut mahdollista toisella, tällöin nimetyllä tartuntataudeista vastaavalla lääkärillä.

Nyt kyseessä olevaa säännöstä vastaava säännös tietojen luovuttamisesta rekisteristä tartuntataudeista vastaaville lääkäreille on ollut jo nykyistä edeltäneessä tartuntatautilaissa (583/1986). Jo monia vuosia sitten on käynyt ilmeiseksi, että SHP:n tartuntataudeista vastaava lääkäri tai TK:n tartuntataudeista vastaava lääkäri ei ole voinut kapasiteettisyydestä toteuttaa (toiminnan ison volyymin vuoksi) tartuntatautilaissa mainittuja velvoitteita alueensa ilmoitusten sisällön tarkastamisesta, täydentämisestä ja virheiden korjaamisesta ilman toimintayksikön muuta henkilökuntaa. Siksi SHP:n ja TK:n tartuntataudeista vastaavat lääkärit ovat voineet lisäksi nimetä ne henkilöt, joilla on työhönsä liittyvä tarve tartuntatautirekisterin tietojen etäkäyttöön. He ovat lähes poikkeuksetta olleet alueen tartuntataudeista vastaavia hoitajia. THL on myöntänyt nimetyille henkilöille yksilölliset käyttöluvat tartuntatautirekisterin etäkäyttöä varten. Tavoitteena on ollut toiminnan jatkuvuuden ja ajantasaisuuden varmistaminen laadukkaana myös lomien tai muiden poissaolojaksojen yhteydessä.

Nykytilanne ja siihen liittyvät haasteet

Kun sairaanhoitopiireistä luovuttiin vuoden 2023 alussa, THL tarkisti kaikki voimassa olevat käyttöluvat ja siirsi käyttäjät asianomaisiin hyvinvointialueisiin. Samalla tarkasteltiin käyttöluvien myöntämisen juridisia edellytyksiä, jolloin nykyinen käytäntö todettiin juridisesti ongelmalliseksi. Siten käyttöluvien myöntäminen rajattiin vain lääkäreihin ja muiden ”teknisinä tukihenkilöinä” toimineiden, kuten tartuntatautihoitajien, käyttöoikeudet rekisteritietoon poistettiin.

Käytännöstä tehtiin tietoturvapojikkeamailmoitus. Koska hoitajat voivat työtehtäviensä hoitamista varten tarkastella rekisteriin merkittyjä vastaavia potilastietoja ja koska heillä on laaja salassapitovelvollisuus, haitta ja uhat aiemmasta menettelystä rekisteröityjen oikeuksille voitiin todeta vähäisiksi. Tartuntatautirekisterin käyttö on lokitettua, eli tietojen tarkastelu dokumentoituu.

Tällä hetkellä hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymässä ainoastaan tartuntataudeista vastavilla lääkäreillä on mahdollisuus tartuntatautirekisterin tietojen etäkäyttöön.

Hyvinvointialueilla on kuitenkin vain rajattu määrä tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä. Lääkärit yksin eivät käytännössä voi toiminnan volyymin vuoksi toteuttaa tartuntatautirekisterin tarkastuksia sekä täydennyksiä ja virheiden korjaamiseen vaadittavaa selvitystyötä ilman erikseen nimettyjä tartuntatautihoitajia, joiden työtehtäviin tartuntatautien vastustamistyö muutenkin kuuluu. Lääkärien työpanosta ei käytännössä ole mahdollista käyttää rutiiniluonteiseen tartuntatautirekisterin seurantaan, koska huomattava osa heidän työajastaan tarvitaan varsinaiseen infektio- ja tartuntatautitehtävien hoitoon ja potilastyöhön. Lomat, sairastumiset ja muut työtehtävät huomioiden tartuntatautirekisterin etäkäyttöoikeuden rajaaminen vain lääkäreille voi paitsi hidastaa, pahimmillaan vaarantaa tartuntatautilain mukaisia toimenpiteitä ja epidemian hallintaa. Tästä syystä nyt esitetylle muutokselle on pikainen tarve.

THL:n kanta tartuntatautilain 40 § muuttamiseen

Tartuntatautien torjuntatyötä tehdään tartuntatautiyksiköissä tiimityönä. Rekisterien salattua etäkäyttöoikeutta ei siten tulisi rajata vain tartuntataudeista vastaaviin lääkäreihin, vaan niihin terveydenhuollon ammattilaisiin, joiden on hyvinvointialueella määritelty osallistuvan

Tuula Hannila-Handelberg

12.6.2022

tartuntatautien torjuntatyöhön ja jotka tarvitsevat tietoja työtehtävissään. Kyseessä olevilla ammattilaisilla on jo tällä hetkellä oikeus omissa työtehtävissään käsitellä vastaavia potilasasiakirjoihin merkittyjä tietoja sekä velvollisuus näiden tietojen salassapitoon.

THL pitää muutosta perusteltuna ja lisäksi toteaa, että esitetylle muutokselle on pikainen tarve, jotta tartuntatautien torjuntatyö voidaan organisoida tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti sekä turvata torjuntatyön oikea-aikaisuus ja häiriöttömyys.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Otto Helve